

רע"פ 8277/20 - כליפה כהן נגד מדינת ישראל, סיווג הליך

בבית המשפט העליון

רע"פ 8277/20

לפני: כבוד הרשם רון גולדשטיין

המבקש: כליפה כהן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

סיווג הליך

החלטה

1. מהי דרך ההשגה על החלטה בהליך פלילי המטילה הוצאות על בעל דין בשל מעשה או מחדל שהובילו לדחיית המשפט? זו הסוגיה הדינית הטעונה הכרעה בהליך דנן.

רקע הדברים

2. המדינה הגישה לבית המשפט המחוזי בנצרת כתב אישום מתוקן ומאוחד כנגד המבקש ושבעה נאשמים נוספים (ת"פ 2436-12-15). בכתב האישום מיוחסת לנאשמים מעורבות בביצוע עבירות כלכליות בהיקפים נרחבים. בכתב האישום נטען, בין היתר, כי הנאשמת 5 (להלן: החברה) סיפקה לנאשמים 1-3, באמצעות המבקש (הנאשם 4) ובשותפות עמו, חשבוניות מס בגין אספקת שירותי כוח-אדם לנאשמת 3, אף שהשירותים המפורטים באותן חשבוניות לא סופקו בפועל. על-פי הנטען, בתקופה הרלוונטית לכתב האישום שימש המבקש כ"מנהלה הפעיל" של החברה אף שלא היה רשום כבעליה. יצוין, כי הליך פלילי שהוגש כנגד הבעלים הרשומים של החברה (להלן: הבעלים הרשומים) נסגר מחוסר ראיות.

3. ביום 24.12.2015 הוקרא כתב האישום למבקש. במהלך דיון ההקראה ביקש בא-כוח המבקש להבהיר כי אינו מייצג את החברה, שכן ה"מבקש" לא היווה מנהל פעיל רשום, לא בעלים רשום ואפילו לא מנהל פעיל סמוי [של

עמוד 1

החברה - ר' ג'". בהתחשב בדברים אלה קבע בית המשפט קמא בהחלטה שניתנה במהלך דיון ההקראה כי על החברה להיות מיוצגת "בעצמה ובאופן עצמאי". בדיון שהתקיים ביום 18.1.2017 חזר בא-כוח המבקש על טענתו כי אינו מייצג את החברה ומשטרם הוסדר ייצוגה של החברה קבע בית המשפט קמא כי יש לזמן את בעליה הרשומים לכלל הדיונים. במהלך דיון תזכורת שהתקיים ביום 7.1.2019 הבהיר בא-כוח המבקש פעם נוספת כי למרשו "לא היה כל תפקיד [בחברה], אם סמוי או לא". המשיבה מצדה חזרה על טענתה כי מי שניהל בפועל את החברה הוא המבקש אף שלא היה רשום כבעליה. ברם, לאחר שיג ושיח בסוגיה זו ציין בא-כוח המבקש כדלקמן:

"חוזרים בנו מהטענה, לא נבקש לטעון ש[המבקש] אינו אחראי על [החברה]".

והנה, בתשובתו לכתב האישום מיום 2.7.2020, ציין המבקש כי הוא "מכחיש מכל וכל כי [...] היה משמש כמנהלה הפעיל הרשום או הסמוי של [החברה], מעולם לא היה לו תפקיד ניהולי, אדמיניסטרטיבי, או כל תפקיד אחר בחברה [...]". ביום 8.11.2020, ולקראת דיון ההוכחות הראשון בהליך, הוסיף בא-כוח המבקש והגיש הודעה לבית המשפט שבמסגרתה ביקש להבהיר כי אינו מייצג את החברה, ושב וחזר על טענת המבקש לפיה "לא היה פעיל רשום או סמוי בניהול החברה ולא היה [לו] כל פעילות אקטיבית בניהול החברה".

4. דיון ההוכחות הראשון בהליך התקיים ביום 26.11.2020. בפתח הדיון הודיע בא-כוח המבקש כי הוא חוזר בו מן הדברים שנאמרו בדיון התזכורת לפיהם ההגנה לא תבקש לטעון שהמבקש אינו מייצג את החברה. בא-כוח המבקש הבהיר בהקשר זה שגרסת מרשו היא כי לא היה אחראי על החברה ולא שימש כמנהלה, ובכל הנוגע לייצוגה של החברה הבהיר בא-כוח המבקש כי החברה מעולם לא העניקה לו יפוי כוח לייצגה בהליך וכי הוא חוזר בו מהצהרתו הקודמת בעניין זה. בתום הדיון, ניתנה החלטתו של בית המשפט קמא מושא ההליך דנן (להלן: ההחלטה; כב' השופטג' אזולאי) שבמסגרתה נקבע כי לא ניתן לקיים את דיון ההוכחות ויש לדחותו למועד אחר, בהיעדר ייצוג לחברה. עוד קבע בית המשפט כי:

"שינוי חזית מצד [המבקש] גורם לכך שעדים שזמנו לשיבת ההוכחות היום לא יחקרו ויחזרו כלעומת שבאו.

מאות קרטונים של מוצגים אשר ממלאים מחצית מאולם ביהמ"ש, גם הם יחזרו כלעומת שהובאו.

עורכי הדין שהתכוננו לחקירת עדים יחזרו כלעומת שבאו.

מקליט מחברת הקלטה יחזור כלעומת שבא.

בית המשפט שיומנו עמוס עד לעייפה יאלץ לבטל יום הוכחות.

וכל זה על שום מה? על שום ש[המבקש] החליט לחזור בו שוב מעמדתו ולגרום לדחייה של יום הוכחות נוסף ואולי אף ימים נוספים.

נראה כי יש להבהיר [למבקש] מהו הנזק שנגרם ויגרם.

על כן, אני מחייב את [המבקש] לשלם הוצאות בסך של 30,000 ש"ח, אשר ישולמו לאלתר לקופת ביהמ"ש.

[...]

מובהר ל[מבקש] כי דחיות נוספות שייגרמו בגין שינוי בעמדתו יגררו הוצאות נוספות".

בקשת רשות הערעור דנן מופנית כאמור כנגד החלטה זו.

5. בפתח בקשת רשות הערעור טען המבקש כי החלטת בית המשפט המחוזי הינה "החלטה 'מסיימת' המהווה החלטה סופית, ולא החלטת ביניים ואף חיצונית להליך. ברי, ניתן אף לטעון כי בנסיבות אלה, החלטה כזו מובילה באופן אוטומטי לאפשרות הגשת ערעור בזכות" [ההדגשות במקור - ר' ג']. בהקשר זה הפנה המבקש לפסק-דין של בית משפט זה ברע"פ 4504/17 ענאד נ' מדינת ישראל (24.7.2017) (להלן: עניין ענאד), שם נקבע, בהסכמת המדינה, כי "נושא פסיקת ההוצאות יוחזר לבית המשפט המחוזי בבאר שבע וידון על ידו, כערעור בזכות, על החלטתו של בית משפט השלום בבאר שבע" [ההדגשה שלי - ר' ג'].

בהתאם להחלטתו של כב' השופט ג' קרא הובא בפני ההליך דנן לצורך סיווגו, ובהחלטה נוספת שניתנה על-ידי כב' השופט קרא נקבע כי תשלום ההוצאות שנפסקו בהחלטה מושא ההליך יעוכב עד להכרעה בשאלת הסיווג.

6. בהמשך לדברים האמורים הגישו הצדדים את עמדתם בשאלת הסיווג. המבקש חזר על עמדתו לפיה מוקנית לו זכות ערעור על ההחלטה. המדינה מצדה טוענת כי סמכותו של בית המשפט קמא להטיל על המבקש הוצאות נוכח התנהלותו, אשר הובילה לעיכוב הדיון בהליך, מעוגנת בתקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי, התשל"ד-1974 (להלן: תקנות סדר הדין הפלילי). סמכות זו נכללת, לטענת המדינה, ב"ארגז הכלים" העומד לרשותו של בית המשפט לצורך ניהולו היעיל של ההליך. מדובר אפוא, לטענת המדינה, בהחלטה דיונית "הפיכה וברת תיקון" אשר אינה מסיימת את ההליך, ועל כן היא מהווה "החלטה אחרת". בנסיבות אלה ובהיעדר הוראת חוק המעגנת זכות ערעור ביחס להחלטה זו, טוענת המדינה כי המבקש לא רשאי לערער עליה טרם הסתיים המשפט בעניינו. כן טוענת המדינה כי אין ניתן ללמוד דבר מפסק הדין שניתן בעניין ענאד. מדובר לטענת המדינה בפסק-דין שאינו מנומק ואשר התבסס אך ורק על ההסכמה הדיונית שגובשה באותה מקרה על בסיס נסיבותיו הקונקרטיות.

דיון והכרעה

7. השאלה המרכזית הטעונה הכרעה בענייננו הינה האם קיימת אפשרות דיונית להגיש הליך ערעורי על החלטה בהליך פלילי המטילה הוצאות על בעל דין בשל מעשה או מחדל שהובילו לדחיית המשפט. זאת, עוד בטרם מתן פסק-הדין הסופי בהליך.

שאלה דיונית זו אינה פשוטה כלל ועיקר ועיון בפסיקתם של בתי המשפט המחוזיים ובית הדין הארצי לעבודה מלמד כי קיימות לגביה דעות סותרות.

9. כך, קיימת גישה הגורסת כי ניתן להגיש ערעור עצמאי כנגד החלטת ביניים המטילה הוצאות בפלילים, גם בטרם ניתן פסק-הדין הסופי בהליך הפלילי (ראו פסק-דין של כב' השופט (כתוארו אז) י' שפסר בעפ"א 52156-11-12 (מחוזי - מרכז-לוד) גולדפינגר נ' הוועדה המחוזית לתכנון ובניה מחוז מרכז (23.1.2013) (להלן: עניין גולדפינגר); כן ראו, ע"ח 13303-12-17 (מחוזי - תל אביב-יפו) מדינת ישראל נ' לוי (31.1.2018), שם נקבע כי ערעור על החלטה המטילה הוצאות בהליך של הארכת צו תפיסה ידון כערעור פלילי (כב' השופט א' הימן); אך ראו, רע"א 38788-02-12 (מחוזי - חיפה) 38788-02-12 מדינת ישראל נ' גטאס, פסקאות 5-3 (27.2.2012), שם נקבע כי יש להגיש במקרה כגון דא בקשת רשות ערעור אזרחית (כב' השופטת (כתוארה אז) ש' וסרקרוג); וכן האסמכתה המובאת במאמרה של עירית שלזינגר-זריבי "הטלת הוצאות משפט על נאשמים בהליכים פליליים" הסניגור 193, 4 (2013) (להלן: שלזינגר-זריבי), בעמ' 8, ה"ש 28, שם נדון מקרה דומה בגדר הליך ערעורי מסוג ערר מעצרים).

מנגד, קיימת גישה בפסיקה שלפיה לא ניתן להגיש הליך ערעורי מסוג כלשהו כנגד החלטת ביניים המטילה הוצאות בטרם ניתן פסק-הדין הסופי בהליך הפלילי (ראו עמדת כב' השופט (כתוארו אז) מ' סובל בע"א 7825-06-11 (מחוזי - ירושלים) מדינת ישראל נ' עודה (16.6.2011) (להלן: עניין עודה), שם נקבע, בין היתר, כי "כאשר החיוב בהוצאות הוטל על אחד מבעלי הדין בהליך הפלילי [...] ההחלטה המחייבת בהוצאות הנה החלטת ביניים בהליך הפלילי, וככזו זכות הערעור עליה אינה משתכללת אלא עם מתן פסק הדין בסיום ההליך..."). באותו אופן הורתה רשמת בית הדין הארצי לעבודה (כב' הרשמת (כתוארה אז) ס' דוידוב-מוטולה) על מחיקת ערעור שהופנה כנגד חיוב המדינה בהוצאות במהלך ניהולו של הליך פלילי בבית הדין האיזורי לעבודה, וקבעה כי בפני המדינה פתוחה הדרך לערער על החלטה זו במסגרת ערעור על פסק הדין (ע"פ 62/09 (ארצי - עבודה) מדינת ישראל - משרד התעשייה המסחר והתעסוקה נ' קיבוץ געתון (20.10.2009)).

במחלוקת פוסקים זו דעתי היא כדעתם של אלה הסבורים כי בהיעדר הוראת דין מפורשת לא ניתן להשיג על החלטה המטילה הוצאות במהלך ניהול המשפט הפלילי אלא לאחר מתן פסק-הדין הסופי בהליך.

זאת, מן הטעמים הבאים.

10. כלל ידוע ומושרש הוא, כי בהליך הפלילי לא מוקנית לבעלי הדין זכות ערעור על "החלטת ביניים" או על "החלטה אחרת" ואף לא ניתן לבקש רשות לערער על החלטה כזו. על החלטת ביניים בפלילים ניתן להשיג ככלל רק במסגרת הערעור על פסק-הדין הסופי (ראו, ע"פ 121/88 מדינת ישראל נ' דרוויש, פ"ד מה(2) 663, 677 (1991) (להלן: עניין דרוויש); וראו סעיפים 41(א) ו-52(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, וכן סעיפים 41(ב) ו-52(ב) לחוק האמור המאפשרים הגשת בקשת רשות ערעור על "החלטה אחרת" בעניין אזרחי בלבד). כלל זה נובע מן השאיפה להביא לסיום יעיל ומהיר של ההליכים הפליליים, לטובת הנאשם והציבור בכללותו (ראו, בג"ץ 361/67 גולדנברג נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כב(1) 365, 369-370 (1968); בש"פ 6393/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (22.9.2010)). ויובהר, כי בהוראות דין מפורשות נקבעו חריגים בודדים לכלל זה, שבהם ניתן להגיש ערעור בזכות על "החלטת ביניים", כגון על החלטה שניתנה בבקשה לפסלות שופט; על החלטה שניתנה בבקשה לעיון בחומר חקירה; על החלטה בבקשה לעיכוב ביצוע העונש; ועל החלטה בעניין מעצר ושחרור (ראו, בש"פ 4804/17 ברמלי נ' ...).

מדינת ישראל, פסקאות 13-10 (9.8.2017) והאסמכתאות (שם). אולם מדובר ברשימה סגורה של מקרים המעוגנים כאמור בהוראות דין מפורשות (ראו, ע"פ 3996/15 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 18 (10.11.2015)). לא למותר לציין כי המשותף לאותן "החלטות ביניים" אשר נתונה עליהן זכות ערעור מכוח חוק הוא כי מדובר בהחלטות "בלתי-הדירות או כאלה היורדות לשורש ההליך הפלילי" (ראו, גיא שני "רשות לערער על בקשת הרשות לערער (ב'גלגול שני') - דין מצוי, דין מוצע ודין רצוי בסוגיית הערעור על 'החלטה אחרת'" עיוני משפטל(1) 71, 120 (2006) (להלן: שני)).

11. בהינתן הכלל הנוקשה אשר חוסם ככלל את האפשרות להגיש השגה ערעורית על החלטת ביניים בפלילים, אלא במסגרת הערעור על פסק-הדין הסופי בהליך, מתעוררת לעתים השאלה האם ההחלטה השיפוטית שעליה מבוקש לערער הינה "פסק-דין", עליו יש זכות ערעור, או "החלטת ביניים". שאלה דיונית זו מוכרעת ככלל לאחר בחינה אם ההחלטה השיפוטית הביאה את הדיון בתיק לסיומו (ראו, רע"פ 6016/06 קובן נ' מדינת ישראל - מע"מ תל-אביב, פסקה 5 (17.7.2007); רע"פ 7620/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (6.12.2017)). בהקשר זה הובהר בפסיקה, כי רק החלטות שיפוטיות אשר "סוגרות לחלוטין את הדלת בעד מתדיין" (כדברי כבוד השופט נ' סולברג בבש"פ 2897/18 פלוני נ' קופת חולים לאומית, פסקה 11 (31.5.2018)) יסווגו, בדין הפלילי, כ"פסק-דין" שנית להגיש עליו ערעור בזכות. בחינת "סופיותה" של ההחלטה מתמקדת אפוא בהליך כולו, מבחינתו של בעל-הדין שלגביו ניתנה ההחלטה (להרחבה ראו גם, ע"פ 6907/19 שם טוב נ' מדינת ישראל, פסקאות 5-8 (11.11.2019)).

12. בשים לב לכללים האמורים, ובהתחשב בכך שההחלטה מושא ההליך דנן אינה מהווה הכרעה סופית בהליך הפלילי שהוגש כנגד המבקש, אין מקום לסווגה כ"פסק-דין", ומדובר ב"החלטת ביניים". על רקע זה השאלה הטעונה הכרעה הינה האם קיים בדין מסלול השגה ספציפי ביחס להחלטת ביניים בפלילים המטילה הוצאות על בעל-דין. לצורך מענה לשאלה זו יש לבחון תחילה בהתאם לאיזו הוראת דין הוטלו על המבקש ההוצאות במקרה דנן.

13. בהליכים פליליים מקובל שאין פוסקים הוצאות לחובת הנאשם, במיוחד אם טרם הורשע, אלא במקרים חריגים שבחריגים. זאת, משום שההליך הפלילי מגלם בתוכו, מעצם טיבו וטבעו, פגיעה פוטנציאלית חמורה בזכויות האדם של הנאשם, ועל כן יש לאפשר לנאשם מרחב תמרון רחב בניסיון להוכיח את חפותו מבלי לחשוש שיחויב בהוצאות משפט בשל כך (ראו, עפ"ס (עבודה - ארצי) 15792-07-17 אביר נ' מדינת ישראל, פסקאות 6-10 (12.4.2018)). יחד עם זאת, חיוב נאשם בהוצאות אינו מהלך בלתי-אפשרי. ככלל, ניתן להצביע על הוראות דין ספורות המאפשרות לחייב נאשם בהוצאות (להרחבה ראו, עיריית שלזינגר-זריבי "הטלת הוצאות משפט על נאשמים בהליכים פליליים" הסניגור 193, 4 (2013) (להלן: שלזינגר-זריבי)). ההוראה המרכזית בהקשר זה מצויה בסעיף 79 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין), הקובעת כהאי לישנה:

"הורשע אדם, רשאי בית המשפט לחייבו בתשלום הוצאות המשפט, לרבות הוצאות העדים, בסכום שקבע בית המשפט; לענין ערעור ולענין סעיפים 66 עד 71 רואים הוצאות המשפט שחייב בהן אדם לפי סעיף זה כאילו היו קנס".

ברי, כי הוראת דין זו אינה רלוונטית לענייננו שכן עסקינן בהוצאות שהוטלו על המבקש במהלך ניהול משפטו ולא בהוצאות משפט שהוטלו על אדם שהורשע (כן ראו, סעיף 80 לחוק העונשין המסמך את בית המשפט לצוות בנסיבות מסוימות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם, בין היתר, את הוצאות הגנתו).

מקור נורמטיבי נוסף המאפשר לבית המשפט להטיל הוצאות על נאשם בפלילים (כמו גם על המאשימה) הינו

הוראת תקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי. תקנה זו, אשר כותרתה "הטלת הוצאות בדחיית משפט", קובעת כדלקמן:

21 (א). נעתר בית המשפט לבקשת בעל דין לדחות את מועד המשפט או נדחה מועד המשפט בשל מעשה או מחדל של בעל דין, רשאי בית המשפט אם ראה הצדקה לכך, להטיל על בעל הדין שבעטיו נגרמה הדחיה, הוצאות בפועל לטובת הצד שכנגד.

(ב) לא יטיל בית המשפט הוצאות כאמור בתקנת משנה (א) אלא לאחר שנתן הזדמנות לבעל הדין להשמיע דברו.

בנוסף, סעיף 130(ט) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, מאפשר לחייב נאשם בהוצאות שנגרמו בשל אי התייצבותו לדין. לצד אפשרויות אלה יש הסבורים כי קיימת אפשרות נוספת, היא "סמכותו הטבועה" של בית המשפט להשית הוצאות על בעל דין (ראו, שלזנגר-זריבי, עמ' 4 והאסמכתאות שם, ה"ש 3). כך לדוגמה, במקרה חריג חויב עורך-הדין המייצג בהליך פלילי בהוצאות אישיות מכוח "סמכותו הטבועה" של בית המשפט (ראו, ע"א 4845/95 ניר נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(2) 639 (1995)). חשוב להבהיר, עם זאת, כי השימוש ב"סמכות טבועה" ייעשה רק במצבים חריגים, כאשר הדבר נדרש באופן חיוני ובזהירות רבה (ראו, ער"פ 1503/21 צגאי נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (22.3.2021) והאסמכתאות שם).

14. מקובלת עלי עמדת המדינה כי יש לראות בהחלטתו של בית המשפט קמא ככזו שניתנה מכוח תקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי. על פי תקנה זו, כאמור, מוסמך בית המשפט לחייב בעל דין, אשר גרם לדחייה של מועד המשפט, בתשלום הוצאות, לאחר שנתן לו הזדמנות לטעון בעניין, וזאת בשני מצבים חלופיים: האחד, כאשר מועד המשפט נדחה לבקשת בעל דין; השני, כאשר מועד המשפט נדחה בשל "מעשה או מחדל" של בעל הדין. עיון בהחלטת בית המשפט קמא מלמד כי ההוצאות בסך של 30,000 ש"ח הוטלו על המבקש משום שערב ישיבת ההוכחות הראשונה חזר בו מהצהרתו המוקדמת לפיה לא יבקש לטעון שאינו אחראי על החברה. חזרתו של המבקש מהצהרתו זו הובילה לכך שבדין ההוכחות הראשון לא היה כל גורם שייצג את החברה, ולפיכך בית המשפט קמא לא ראה מנוס מדחיית ישיבת ההוכחות על כל הכרוך בכך. מדובר אפוא במקרה מובהק בו סבר בית המשפט כי "מעשה או מחדל" של הנאשם הוביל לדחיית המשפט, באופן המצדיק השתת הוצאות עליו.

15. לא נעלמה מעיני העובדה שההוצאות לא הושטו "לטובת הצד שכנגד" כאמור בסיפה לתקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי. תחת זאת נקבע כי הסכום יופקד "לקופת בית המשפט". עוד יצוין, כי בית המשפט קמא לא פירש בהחלטתו מכוח איזו הוראת דין הוטלו ההוצאות. עם זאת, נראה על פני הדברים כי אין בנתונים האמורים כדי לשנות מן המסקנה שמדובר - למצער לצורך ההכרעה בשאלת הסיווג - בהחלטה שניתנה מכוח תקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי.

16. השאלה אם ניתן לערער על החלטה מסוג זה במסגרת הליך ערעורי עצמאי נגזרת כאמור מן השאלה אם קיימת הוראת דין מפורשת המקנה זכות ערעור. בענייננו, אין בנמצא כל הוראת דין מפורשת המקנה זכות ערעור על החלטה המטילה הוצאות לפי תקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי. על כן, יישום הכללים הדיוניים הנוהגים בדין הפלילי מוביל אל המסקנה כי לא ניתן לערער על החלטה כגון דא אלא לאחר מתן פסק-הדין הסופי בהליך.

יטען הטוען כי תוצאה זו השוללת זכות ערעור על החלטה המטילה הוצאות לפי תקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי, עד לתום המשפט, היא תוצאה קשה מבחינתו של הנאשם (במקרים שבהם ההוצאות הוטלו עליו), שכן הלה יוכל לערער על ההחלטה רק בתום המשפט, ובינתיים יאלץ לשלם את ההוצאות שהוטלו עליו במהלך המשפט, על כל המשתמע מכך. בהקשר זה אף ניתן לטעון, בין היתר, כי חיוב נאשמים בהוצאות עלול לגרום לעיוות דין ממשי, ולהביא נאשמים לכדי הודיית שווא מחשש להכבדה כלכלית הכרוכה בהוצאות, לצד החשש שיש בהטלת ההוצאות כדי לרמז על תוצאותיו של ההליך הפלילי (ראו עמדת כב' השופט (כתוארו אז) שפסר בעניין גולדפינגר הנ"ל; כן ראו סקירת עמדה זו במאמרה של שלינגר-זריבי, בעמ' 8-9). אוסיף, כי הקושי האפשרי שבחיוב נאשם בהוצאות מתחדד במקרה דנן בשים לב לשיעור ההוצאות הלא מבוטל שהוטל על המבקש.

17. איני סבור כי קשיים אלה מאפשרים את פריצת הכללים הדיוניים המנחים אותנו בסדר הדין הפלילי מקדמת דנא תוך הקניית זכות ערעור יש מאין, בהיעדר הוראת דין מפורשת. אכן, הכלל החוסם אפשרות של הגשת ערעור על החלטת ביניים בפלילים, בהיעדר הוראות דין מפורשת, עשוי לפגוע באופן ממשי בזכויותיהם של נאשמים. עמד על כך ד"ר גיא שניבמאמרו הנזכר בפסקה 7 לעיל:

"[...] דווקא במשפט הפלילי ניתן למנות טעמים חשובים להכרה באפשרות להשיג על החלטות-ביניים. החלטות כאלה, המתקבלות במהלך משפט פלילי, עשויות להיות בעלות השפעה רבה על זכויות הנאשם, על תוצאת המשפט ועל אופן ניהולו. במהלך משפט פלילי מתקבלות החלטות-ביניים הן בתחום הענייני (למשל החלטה לגבי טענה מקדמית או טענה שאין להשיב לאשמה) הן בתחום סדרי-הדין (למשל החלטה בדבר סדרי הזמנתם וחקירתם של עדים ובדבר מועדים לשמיעת המשפט) והן בתחום דיני הראיות (למשל החלטה בשאלת קבילותה של ראיה או בדבר כשרותו של עד). ברי שהחלטות כאלה עלולות לפגוע בזכויות-יסוד של נאשם - פעמים אף לגרום לו עיוות-דין, והכל בדיני נפשות. הן עלולות גם לפגוע בתביעה, המייצגת את האינטרס הציבורי, ואף להביא לידי כך שבסופו של דבר תיאלץ ערכאת הערעור להורות על זיכוי של אדם ועל שחרורו לחופשי אך בשל פגם בניהול המשפט בערכאה המבררת. והנה, למרות כל אלה ואף שבפועל משפטים פליליים נמשכים כאמור על-פני תקופות זמן ארוכות, הדין בעניין זה מושרש ומקובל, והוא מונע עיכובים והשהיות נוספים בבירור של משפטים פליליים" (שם, בעמ' 120).

ואולם, הגם שהחלטה המטילה הוצאות על נאשם עלולה לפגוע בזכויותיו, אין בשיקול זה כשלעצמו כדי להקנות זכות ערעור במהלך ניהול המשפט (בדומה למקרים אחרים שבהם החלטת הביניים פוגעת בנאשם באופן ממשי, כפי שמציין שניבמאמרו הנ"ל). זאת, חרף הקשיים הכרוכים בכך מבחינת הנאשם ובהיעדר הוראת דין מפורשת המקנה זכות ערעור. לא למותר להזכיר כי גם בהליך האזרחי לא ניתן להגיש בקשת רשות ערעור על החלטה אחרת שעניינה חיוב בהוצאות (ראו, סעיף 1(8) לצו בתי המשפט (סוגי החלטות שלא תינתן בהן רשות ערעור), התשס"ט-2009, הקובע כי לא תינתן רשות ערעור על "החלטה בעניין הטלת הוצאות משפט ושכר טרחת עורך דין ושיעורם, למעט אם ניתנה לאחר מתן פסק הדין ואינה נבלעת בו").

18. זאת ועוד, בהקשר הקונקרטי של החלטה המטילה הוצאות על נאשם, נתנה הפסיקה מענה מסוים לקשיים העומדים בפני נאשם המבקש להשיג על חיובו בהוצאות. כך, בפסק-דינו של בית משפט זה בבג"ץ 8693/99 אל תין נ' בית משפט לעניינים מקומיים ירושלים (9.12.1999) (להלן: עניין אל תין) נדחתה על הסף עתירה לבית המשפט הגבוה לצדק כנגד החלטה המטילה הוצאות לפי תקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי. בפסק-הדין הובהר כי אף שהעתירה נדחתה על הסף ואף שהעותר אינו רשאי לתקוף את חיובו בהוצאות במהלך ניהול המשפט, הרי ש"לעותר עומדים סעדים נגד הטלת ההוצאות במסגרת ההליך הפלילי, כגון ערעור על פסק הדין הסופי ויתכן אף סעד זמני בדרך של בקשה

לעיתים ביצוע תשלום ההוצאות" [ההדגשה שלי - ר' ג'] (ולמקרים בהם השגתו של בעל-דין על חיובו בהוצאות אכן התבררה במסגרת הערעור על פסק-הדין הסופי בהליך ראו למשל, ע"פ 267/08 (מחוזי - חיפה) עומר נ' מדינת ישראל - רשות הטבע והגנים (7.1.2009); עפ"ג 13-08-36695 (מחוזי - באר שבע) פלוני נ' מדינת ישראל (11.12.2013)). הנה כי כן, בהתאם לפסק-דין של בית המשפט הגבוה לצדק בעניין אל תינהנזר לעיל, נאשם רשאי לערער על חיובו בהוצאות בתום המשפט וייתכן כי אף עומדת לו אפשרות של סעד זמני "בדרך של בקשה לעיכוב ביצוע תשלום ההוצאות".

חשוב להדגיש בהקשר זה כי עיון בפסיקה מלמד כי גם נאשם שזוכה רשאי על פני הדברים להגיש ערעור על חיובו בהוצאות במהלך המשפט, וזאת לאחר שהסתיים ההליך הפלילי בעניינו (ראו והשוו, ע"פ 3583/94 לעדן נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(5) 793 (1994); ואולם ראו, עניין גולדפינגר, פסקה 9; שלזינגר-זריבי, בעמ' 8; כן ראו, ע"א 13980-01-15 (מחוזי באר-שבע) מדינת ישראל נ' מסארה (17.5.2015), שם נקבע כי המדינה רשאית להגיש ערעור אזרחי לאחר סיום ההליך הפלילי שבגדרו הורשע הנאשם, המופנה כנגד חיובה בהוצאות במהלך ניהול ההליך (כב' השופט (כתוארו אז) א' ואגו); יוער, מבלי לטעת מסמרות, כי באותו אופן ייתכן שגם נאשם שזוכהיוכל להגיש לאחר מתן פסק-הדין בהליך הפלילי ערעור אזרחי המופנה כנגד חיובו בהוצאות במהלך ניהול ההליך נוכח היותו של רכיב זה בעל אופי אזרחי דומיננטי; לתמיכה בגישה זו השוו: סעיף 78 לחוק העונשין הקובע כי "חיוב בפיצוי לפי סעיף 77 הוא, לענין ערעור הנאשם עליו, כפסק דין של אותו בית משפט שניתן בתובענה אזרחית של הזכאי נגד החייב בו", והפסיקה המפרשת סעיף זה ובין היתר ע"א 6925/16 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 7 והאסמכתאות הנזכרות שם (25.3.2018); באשר לאפשרות לערוך היקש בסוגיות של סדרי דין בתחום הפלילי ראו למשל עניין פלוני הנ"ל, פסקאות 12-13).

מכל מקום, בכל אלה יש משום מענה לקשיים הלא מבוטלים הנובעים מכך שלא ניתן להגיש ערעור על החלטת ביניים המטילה הוצאות בהליך הפלילי אלא לאחר מתן פסק-הדין הסופי בהליך.

19. ומן הכלל - לענייננו-אנו: המבקש לא הצביע על מקור שבדין המקנה לו אפשרות להגיש ערעור על ההחלטה שניתנה לפי תקנה 21 לתקנות סדר הדין הפלילי, בטרם מתן פסק-הדין הסופי בהליך, והיא אכן אינה מצויה בענייננו. בנסיבות אלה ובהתאם לכללים הנזכרים לעיל, המבקש לא היה רשאי להגיש את ההליך דנן. משכך, דינו של ההליך להימחק בהיעדר זכות דיונית להגישו.

20. בטרם סיום אציין, כי אין בפסק דין של בית משפט זה בעניין ענאד, אשר ניתן ללא נימוקים והתבסס אך על הסכמת המשיבה, כדי לסייע למבקש שכן אין הנדון דומה לראיה. ודוקו, באותו עניין השית בית המשפט השלום בבאר-שבע על המבקש הוצאות לטובת אוצר המדינה ולטובת המתלוננת בגין אי-התייצבותו לדיונים שנקבעו. המבקש הגיש ערעור על החלטה זו, ובהחלטתו מיום 19.4.2017 קבע בית המשפט המחוזי בבאר-שבע כי לא נתונה למבקש זכות ערעור על אותה החלטה, וממילא אף אם יזוכה בתום ההליך "אין כל מניעה לפעול להחזר ההוצאות ששולמו לטובת אוצר המדינה" (עפ"א 56915-03-17; כבוד השופטת (כתוארה אז) ר' יפה כ"ץ). המשיבה הבהירה בתשובתה לבקשת רשות ערעור שהגיש המבקש על החלטת בית המשפט המחוזי כי אמנם הסכימה שניתן רשות ערעור על ההחלטה, אך הסכימה זו ניתנה אך משום שלא הייתה משוכנעת כי ההחלטה לפסוק הוצאות לטובת המתלוננת, אשר לכאורה "אינה 'הצד שכנגד' בהליך הפלילי", התקבלה בסמכות. כמו כן, הבהירה המשיבה כי בנסיבותיו של אותו "סכסוך ממוקד" מהווה החלטת בית המשפט השלום משום "פסק-דין", אשר העניקה למבקש זכות ערעור. בנסיבות אלה בלבד הבהירה המשיבה כי הסכימה להשבת התיק לבית המשפט המחוזי לדיון בערעור על החלטת בית המשפט השלום.

על רקע דברים אלה איני סבור כי יש בפסק הדין שניתן בעניין ענאד כדי לשנות ממסקנתי לעיל, לפיה לא נתונה למבקש זכות ערעור על החלטת הביניים שניתנה בעניינו, אלא לאחר מתן פסק הדין הסופי בהליך.

21. התוצאה היא אפוא שבקשת רשות הערעור נמחקה.

יובהר למען הסר ספק כי אין לראות במחיקתו של ההליך, כאמור, משום הבעת עמדה כלשהי באשר לטענות הצדדים לגוף ההחלטה וטענותיהם אלה שמורות להם במלואן.

ניתנה היום, ג' בכסלו התשפ"ב (7.11.2021).

רון גולדשטיין, שופט
ר ש ם